

עיצוב גינות גג ומרפסות

מרצה: הדס צוק, אגרונומית ומתכננת נוף

מרבית האנשים גרים בערים. לגביהם, גינת גג או מרפסת היא האפשרות היחידה ליצירת "נווה-מדבר" ירוק בו יוכלו להתנתק מהמולת העיר, מרחב ירוק בו ניתן לצאת לאכול, לארח או מקום משחק בטוח לילדים באוויר הפתוח. גינת הגג והמרפסת מהוות הגדלה של מרחב המחיה ומאפשרות קשר ישיר בין פנים וחוץ. יתרון של גינת גג בהשוואה לגינת קרקע הוא בהיותה גבוהה מהבניינים בסביבה ויכולתה לספק מבטים יפים אל העיר, במיוחד בלילה.

שלבים בתכנון גינת הגג:

1. **ניתוח האתר:** 1. ניתוח המבנה הדורש אישור קונסטרוקטור לגבי חוזק הרצפה והקירות. 2. התייחסות למידות ולקנה המידה. 3. רצוי שהנוף הנשקף יהיה חלק אינטגרלי מתכנון גינת הגג. 4. יש לקבוע את המקומות המיועדים להסתרה או להגנה מפני רוח ואת המקומות בהם ניתן לנצל את הנוף כאחד מקירות הגג ונקודות מוקד.
2. **ניתוח צרכים ורצונות** של המשתמשים בגן: אזור מוצל, פינת ישיבה, צבעוניות ואחרים.
3. קביעה של **סגנון ואופי הגן** כך שיהווה הרחבה של פנים הבית ויתאים לסביבתו.
4. הגיון יעשה **במיכלים או במצע בתפזורת** מעל למערכת סילוק מים (זינקו, אנקדריין וש"ע).
5. בחירת סוג המיכלים והמצע, גודלם, כמותם ואופן הצבתם תהיה **בהתאם למגבלות הנדסיות** של משקל ועומסים.
6. פתרונות אופטימליים **לאיטום ולניקוז**.
7. **עקרונות העיצוב** יהיו כמו בגינת קרקע: פשטות, אחידות ושוני, הרמוניה, שווי משקל, הדגשה, קנה מידה, פרופורציה, מקצב, ביטוי פונקציונלי ושימוש נכון בחומרים. בתכנון הגג יש ליצור חללי משנה בעזרת מיסוך ליצירת **מתח, מסתורין והפתעה**. **נקודות המוקד** יכוונו את המבט דרך הגן כולו לכיוון הנוף.
8. תכנון הגן יעשה תוך התחשבות בצורך **ברמת אחזקה נמוכה** ככל שניתן.
9. **התחשבות במגבלות:** 1. אישור התכנית והעומסים המותרים על-ידי קונסטרוקטור. 2. לצמחים גבוהים וכבדים במיוחד נדרשים עיגון וקשירה. 3. לצמחים גדולים נדרש מצע עמוק יותר בהשוואה לצמחים עשבוניים ולדשא. 4. שקולים כספיים.

שיקולים בבחירת הצמחים ושילובם:

1. **תנאי סביבה** - סביבת הגג היא בית גידול קשה יחסית לצמחים בעיקר בגלל רוחות. רצוי לבחור צמחים עמידים ליובש ושאינם שבירים. ככלל, צמחים ים-תיכוניים מתאימים לתנאים אלו. מחסומי רוח עשויים לשפר את התנאים וליצור מיקרו-אקלים. במרפסת נשתול צמחים מותאמים לעוצמת האור במקום. ייתכן ונסתפק שם בצמחי צל או בצמחי-בית שדורשים עוצמת אור גבוהה אך ללא קרינת שמש ישירה.
2. בחירת הצמחים בערוגה או במיכל תעשה לפי שקולי התאמה של **צורות, מרקמים, צבעים וגדלים** ולפי **שימוש** בגן.
3. **סידור הצמחים במיכל/ערוגה** – לקבלת אפקט מודרני, מינימליסטי, נשתול צמחים ממין אחד במסה גדולה. ליצירת מיקרוקוסמוס של גינה, במיוחד במיכלים, נשלב מספר מינים: במרכז המיכל יישתל צמח גבוה ומתחתיו צמחים בעלי עלווה מעניינת או פריחה שופעת, למילוי הנפח ולהדגש. צמחים משתפלים יישתלו לעידון המיכל. למשל, עץ הדר בשילוב עם צמחי רוזמרין ויסמין. מיני חי-עד או כריך יישתלו לבדם במיכל או כצמחי מילוי מתחת לכידונית גלילית (כצמח מרכזי) לצד בן-אפר ופלקרנתוס. למרפסת ללא קרינה ישירה נשלב לדוגמה, דרקונית, מרווה הדורה, נדנונית מכלוא (קולאוס) וקיסוס החורש.
4. **הצבת המיכלים** - המיכלים ימוקמו בהתאם לגובהם ולגובה הצמחים כך שיתקבל מראה מדורג. הצמחים הגבוהים יהיו ברקע והצמחים הנמוכים מלפנים.

צמחים למיכלים:

צמחים מרכזיים:

1. הדרים (Citrus)
2. הרדוף הנחלים (Nerium oleander)
3. פיטנה ריחנית 'לבן' (Plumeria rubra 'acutifolia')
4. דקל טרכיקרפוס פורטון (Trachycarpus fortunei)
5. ליביסטוניה סינית (דקל) (Livistona chinensis)
6. כמרופס נמוך (Chamaerops humilis)
7. מיסקנתוס סיני 'מגוון' (Miscanthus sinensis 'Variegatus')
8. בן-חיזרן שחור (Phyllostachys nigra)
9. סטרליצית המלכה (Strelitzia reginae)
10. דרקונית, מ"ש (Dracaena)
11. פורמיום חסון (Phormium tenax)

צמחי הדגש ומילוי:

12. אגבה רכת-עלים (Agave attenuata)
13. בן-אפר מכחיל (Festuca glauca)
14. כריך אלבולי 'פרוסטי קרלז' (Carex albula 'Frosty Curls')
15. רוזמרין רפואי (Rosmarinus officinalis)
16. אגפנתוס אפריקני (Agapanthus africanus)
17. אזוביון משונן (Lavender dantata)
18. אזוב מצוי (Majorana syriaca)
19. בת-קורנית פשוטה (Thymus vulgaris)
20. מיני מרווה (Salvia)
21. כידון גלילני (Sansevieria cylindrica)
22. קניפהופיה אשכולית (Kniphofia uvaria)
23. חי-עולם קורני (Sempervivum arachnoideum)

צמחים מטפסים או משתפלים:

24. סקבולה שופעת (Scaevola aemula)
25. פלקרנתוס שפתני (Plectranthus neochilus)
26. גרוויליאת רוזמרין (Grevillea rosmarinifolia).
27. יסמין רפואי (Jasminum officinale)
28. עפרית הכף (Plumbago auriculata)
29. פלרגון (Pelargonium) – מינים שונים
30. קיסוס החורש (Hedera helix)
31. רוזמרין רפואי 'זוחל' (Rosmarinus officinalis 'Protratus')
32. הרדנברגיה תלתנית (Hardenbergia comptoniana)
33. סולנום יסמיני (Solanum jasminoides)